

Norsk Ordbok og NO 2014-prosjektet

Åse Wetås

1. Innleiing

Denne artikkelen er ein presentasjon av Norsk Ordbok og av materialet og arbeidsmetodane som ligg bak dette store ordboksverket. Artikkelen startar med ein innleiande presentasjon av sjølve dokumentasjonsordboka Norsk Ordbok. Etter kjem eg nærare inn på historikken til ordboka, med særleg fokus på det arbeidet som blei gjort i den tidlege arbeidsperioden, då verket var under plan-legging. Så vil eg presentera prosjektorganisasjonen Norsk Ordbok 2014 og demonstrera utviklinga og endringane som har skjedd i arbeidsmetodane i og med den moderne prosjektorganisasjonen. Eg vil i denne samanhengen også gå nærare inn på grunnlagsmaterialet for ordboksverket og prinsippa bak lemma-utvalet, før eg avrundar med å gje ei skildring av korleis arbeidet og kvalitets-sikringa i den store moderne ordboksredaksjonen skjer frå materialstadiet og fram til dei endelege ordboksartiklane.

2. Norsk Ordbok

Norsk Ordbok – med undertittelen *Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftspråket* – er ei dokumentasjonsordbok som når ho blir ferdig, skal bli på i alt 12 band. Som tittelen på verket viser, er dette ei ordbok som doku-menterer det norske folkemålet, altså alle dei norske dialektane. I tillegg dekkjer ordboka det nynorske skriftspråket frå og med den tidlegaste tekstproduksjonen på landsmål og heilt fram til i dag. Verket dekkjer både skrift- og talespråk, og dette er bakgrunnen for at Kultur- og kyrkjedepartementet i 2008 karakteriserte ordboka som “eit sjeldan verk i europeisk samanheng” (St.meld. 35, 2007–08, kap. 8.3.5.3). Dei tilsvarande store dokumentasjonsordboksverka over nabo-språka våre, *Svenska Akademiens Ordbok* (SAOB) og *Ordbog over det Danske Sprog* (ODS), har ei litt anna innretning, og dekkjer primært skriftspråk.

Den prenta versjonen av Norsk Ordbok kjem når verket er ferdig til å innehalda ein stad mellom 300 000 og 350 000 ordartiklar. Kvart av dei att-ståande banda skal i utgangspunktet innehalda om lag 25 000 artiklar, men det faktiske talet på artiklar har lege noko

høgare og vore litt skiftande frå band til band. Band 7 av ordboka (*l-mugetuft*), kom ut i 2008 og inneheld 29 000 artiklar. Band 8 (*mugg-ramnsvart*) kom i november 2009, og inneheld om lag 30 000 ordartiklar, mens band 9 (*ramost – skodda*), lansert i februar 2011, inneheld ”berre” drygt 27 000 artiklar.

Norsk Ordbok er ei dokumentasjonsordbok, og ho utgjer eit omfattande vitskapleg arbeid. Det dåverande Kultur- og kyrkje-departementet (KKD) skreiv i stortingsmeldinga om norsk språk frå 2008 (*Mål og meining*, St.meld. 35, 2007–08, kap. 8.3.5.3) at verket i fullført stand vil representera “ein etter måten fullnøyande leksikalsk dokumentasjon av den nynorske målforma og det nynorske skriftspråket som vil stå seg i lang tid framover.” Men departementet var òg nøye med å understreka at Norsk Ordbok

ikkje kan karakteriserast som eit reint nynorskverk og langt mindre som eit prosjekt berre av interesse for nynorskfolket. Det at Norsk Ordbok i tillegg til det nynorske skriftmålet også dokumenterer norsk talemål i form av dialektord frå heile landet, gjer dette til ein særleg verdifull dokumentasjon av ein felles, nasjonal språkarv som direkte vedkjem ein mykje større del av norske språkbrukarar enn dei som nyttar nynorsk som skriftmål (op.cit.).

For den store redaksjonen som til dagleg arbeider med ordboka, er understrekinga av det tosidige mandatet og den vitskaplege tilnærminga til materialhandsaminga grunnleggjande viktig. At Norsk Ordbok dekkjer både talt og skrive norsk, har ein sjølvsgd samanheng med historia til det nynorske skriftspråket. Prinsippet bak integreringa av dialektord utan landsdekkjande utbreiing i ordboksverket er at alle ord frå det norske talemålet kan normerast til ei nynorsk skriftform. Utgjevingsarbeidet blei starta rett etter 2. verdskrigen, og språket i ordboksverket følgjer 1938-rettskrivinga. Dette inneber at alle opp-slagsord (lemma) blir normerte til ei form som følgjer denne normalen, slik han kjem til uttrykk i Matias Skards *Nynorsk ordbok* frå 1954.

3. Historikk

Arbeidet med Norsk Ordbok blei starta i 1930, etter ei løyving frå staten i 1929 på kr 75.000. Desse midlane skulle fordelast over 7 ½

år. Det var nynorsk-forlaget Det Norske Samlaget som tok initiativet til ordboksarbeidet, og frå starten var det forlaget som styrte arbeidet med ordboka. Det blei sett opp ei eiga tilsynsnemnd for ordboka, og denne nemnda var det forlaget som peika ut medlemmar til. Nemnda for Norsk Ordbok hadde fram til 1963 litteratur-professoren Olav Middtun som leiar. Etter dette overtok professor Olav T. Beito som nemndleiar. Svært mange sentrale nynorskfolk har sete i denne tilsyns-nemnda for ordboka. Mellom dei kan nemnast Leiv Heggstad, Gustav Indrebø, Sigurd Kolsrud og Knut Liestøl.

Frå 1947 var Alf Hellevik hovudredaktør for Norsk Ordbok, og under han gav ordboksredaksjonen i 1950 ut første heftet av band 1. Arbeidet med å ferdigstillast resten av band 1 tok 16 nye år, og då det kom i 1966, dekte bandet alfabetbolken *a-doktrinær*. Fire redaktørar, Gunnar Pedersen, Reidar Bø og Arnbjørg Hageberg, i tillegg til hovudredaktøren Hellevik, arbeidde då i redaksjonen. Ordboka var opphavleg planlagd til å strekkja seg over 2–3 band, men ved ferdigstillinga av band 1 såg redaksjonen at oppgåva kom til å bli mykje meir omfattande, og dei meinte då at ordboksverket samla kom til å bli på 8–9 band.

Til band 2, som kom ut i 1978, var det åtte redaktørar som hadde levert artiklar. Band 2 strekte seg over alfabetbolken *dokument-flusken*. Seks år tidleg-are hadde redaksjonen og dei store samlingane til Norsk Ordbok gått inn i eit nyoppretta Norsk leksikografisk institutt ved Universitetet i Oslo.

Etter dette skulle det gå 16 nye år før band 3 (*flusker-gigla*) blei gitt ut i 1994. Grunnen til at arbeidet med dette tredje bandet tok så lang tid, var primært at redaksjonen prioriterte å få ferdig den eittbands handordboka *Nynorskord-boka*. Første utgåva av denne ordboka kom i 1986. Band 4 av Norsk Ordbok, som dekte alfabetbolken *gigle-harlemmerolje*, kom i 2002, og blei gitt ut nett ved omorganiseringa av arbeidet til eit tidsavgrensa prosjekt med planlagd avslutning i 2014.

3.1 Utgangspunktet for Norsk Ordbok

I 1932 skreiv Sigmund Skard om Norsk Ordbok at ordboka skulle fylla tre oppgåver. Meir spesifikt skulle ho

- “arbeida saman til eitt alt som er bokført av norske ord; og tyda deim paa norsk”
- “taka upp mest moglege av nytt tilfang fraa folkemalet”

- “fylla det ut med ord fraa den nynorske bokheimen”

I dette låg det både eit program og ein arbeidsmetode for grunnlagsarbeidet. Den første oppgåva munna ut i utarbeidinga av eit grunnmanuskript som skulle ut-gjera fundamentet for det store nye ordboksverket. Dette arbeidet utgjorde òg eit naudsynt grunnlag for å kunna føra i mål dei to andre prioriterte oppgåvene.

Arbeidet med grunnmanuskriptet starta i 1930, og manuskriptet omfatta ord-artiklar frå Ivar Aasens *Norsk Ordbog* frå 1873, Hans Ross' *Norsk Ordbog. Tillæg til "Norsk ordbog" af Ivar Aasen* frå 1895 og Steinar Schjøtt's *Norsk ord-bok med ordtyding paa norsk-dansk* frå 1914. Vidare inneheldt grunnmanu-skriptet Alf Torps *Nynorsk etymologisk ordbok* frå 1919, Chr. Vidsteens *Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland* frå 1900, ved sida av nokre mindre ord-bøker, eldre prenta ordsamlingar og større handskrivne samlingar frå eldre tid (dvs. frå 1600-talet og frametter). I grunnmanuskriptet er alle definisjons-tekstane skrivne på nynorsk.

Den neste oppgåva var å auka tilfanget til ordboka av ord frå dei norske dialektane. Dette måtte gjerast gjennom ei omfattande innsamling av folkemåls-materiale. Innsamlinga var eit stort og krevjande arbeid som måtte gjerast med hjelp av uløna med-arbeidarar ute i distrikta. Første oppropet til ålmenta om å delta i dette arbeidet blei sendt ut i 1931. Frå då av og fram til utgangen av april 1932 hadde det meldt seg så mange som 450 friviljuge med-arbeidarar. Ofte kom kontakten med den sentrale ordboks-redaksjonen i stand gjennom mållag eller gjennom at det blei etablert særlege ordboksnemnder lokalt.

Skard (1932) var tydeleg på at det var to slag utfyllingar innsamlinga av folkemålsmateriale skulle bidra med. Den eine var å få samla inn og systema-tisert ord som aldri før hadde vore ned-skrivne, men som var i levande bruk i folkemålet. Den andre var å få på plass nye heimfestingar av ord, saman med nye tydingar av ord som alt var kjende. Skard understreka særleg at rettleiinga til innsamlarane var streng på at innsamlinga ikkje måtte avgrensast til “rare” og uvanlege ord i dei lokale dialektane. Ønsket var å få inn eit så breitt og represen-tativt materiale som mogleg.

Dette var ei naudsynt og viktig presisering. Innsamling av ord kan fort bli prega av eit fokus på det partikulære, og på ord og former som informant og/eller innsamlar oppfattar som uvanlege og sær-prega for det lokale talemålet. Når målførebelegg blir sette i system, slik dei blir i Norsk Ordboks elektroniske setelarkiv og metaordbok,

viser det seg ofte at ord eller ordtydingar som i ein einskilddialekt framstår som særprega, ofte finst også mange andre stader innan-for eit større eller mindre geografisk område. I tillegg er det slik at eit leksiko-grafisk dokumentasjonsverk ikkje bare treng dokumentasjon på det mest uvanlege og særprega i språket, men like mykje på bruken av meir høgfrekvente ord og ordformer i språket.

Den tredje oppgåva som skulle dekkjast, var innsyn i det nynorske skrift-språket, slik dette kom til uttrykk i litteraturen. Dette måtte skje gjennom inn-samling og ekserpering av skriftspråkleg materiale. Det litterære materialet skulle omfatta vitskapleg litteratur og faglitteratur frå alle typar fagområde, det skulle omfatta skjønnlitteratur av alle sjangrar og mest mogleg frå alle deler av landet, og ikkje minst skulle det omfatta periodisk litteratur (både tidsskrift og aviser). Målet med denne delen av kartlegginga var å få ein så brei dokumenta-sjon som mogleg av det nynorske skriftspråket i bruk. Resultatet av dette arbeidet meinte Skard (1932: 26) ville utgjera det “fyrste samla utsynet over norsk kulturmaal i heilo”.

Arbeidet med desse tre dokumentasjonsoppgåvene skulle gjerast parallelt, og med ei arbeidsdeling mellom fagfolka og dei friviljuge medarbeidarane kringom i landet. Fagmedarbeidarane i redaksjonen utarbeidde grunnmanuskriptet, medan innsamlinga av folkemåls-materiale skulle gjerast av lokale uløna medar-beidarar. Desse siste stod under rettleiing av ordboksnemnda. Arbeidet med utskriving av tekst frå skriftspråklege kjelder til nynorsk gjekk føre seg gjennom eit nært samarbeid mellom den vitskaplege ordboksredaksjonen og hjelparane ute i bygdelaga. Med dette framstod arbeidet med materialtilfanget for Norsk Ordbok heilt frå starten av som eit omfattande dugnadsarbeid. Utan den uløna innsatsen til svært mange medarbeidarar frå alle deler av landet ville aldri det store kartleggingsarbeidet vore mogleg å få i stand. Også i moderne tid er det slik at brorparten av tilveksten i folkemålsdelen av materialet bak Norsk Ordbok kjem som eit resultat av lokalt organiserte inn-samlingar og utgjevingar.

3.2 Koplinga mellom det norske folkemålet og det nynorske skriftspråket

Då Ivar Aasen planla eit eige norsk skriftspråk, skulle det utgjera eit einskapleg system, samstundes som språket skulle vera ein felles-nemnar for dei norske dialektane. For å få til dette, gjorde Aasen

nokre prinsipielle og viktige språk-planleggingsval. Aasen laga eit eintydig, koherent system, og for å nå målet om ei felles skriftnorm med basis i det norske folkemålsmangfaldet, valde han ei etymologisk orientering, snarare enn ei ortofon. Likevel nytta han ikkje frå punkt til punkt gammalnorsk som utgangspunkt for det nynorske skriftspråket, men baserte i staden formverket på dei grunndraga han såg var sams for dialektane, og som dessutan også ofte fann støtte i nabospråka (jf Torp & Vikør 1993: 156). Til grunn for landsmålet som Ivar Aasen etablerte, låg det nettopp eit eksplisitt samband mellom skriftnormalen og det talte språket – dei norske dialektane, eller det norske folkemålet.

Norsk Ordbok representerer ei vidareføring av ideane og det omfattande vitskaplege arbeidet pioneren Ivar Aasen la ned i andre halvdel av 1800-talet. Arbeidet med Norsk Ordbok går ut på å kartleggja folkemålet, og samstundes å dokumentera eit ungt skriftspråk. Gjennom dette framstår ordboka difor òg som ein viktig normeringsinstans for nytt ordtilfang. I Norsk Ordbok får store mengder norsk ordstoff ein normert skrivemåte for første gong. Artikkelmaterialet i Norsk Ordbok tydeleggjer dermed den ubrytelege samanhengen mellom dialektane og det nynorske skriftspråket. Mot denne bakgrunnen er det symboltungt at verket skal fullførast til grunnlovsjubileet i 2014.

3.3 Arbeidet fram til 2002

Utgjevingsarbeidet på 1900-talet var, som vist, omfattande og det tok lang tid. Utgangspunktet for arbeidet med Norsk Ordbok var at det skulle bli eit verk på 2–3 band, men etter kvart som materialinnsamlinga kom i gang og tilfanget auka, blei det heilt klårt at ordboka måtte bli mykje større. Særleg andre bandet av ordboka viser den store auken i tilfang, og lengda på den einskilde artikkelen var også aukande (jf Bø 1989). Med store mengder tilfang på arkivkort, i protokollar og i bøker, med ein liten stab og med dei omfattande krava til opp-læring og tileigning av store mengder detaljkunnskap ei fullmanuell drift føreset, gjekk arbeidet med ordboka langsamt. Om dette skriv Tungesvik (2000: 4) at “status for N[orsk] O[rdbok] ved tusenårsskiftet er at ein held ei framdrift som gjer at det trengst 40-60 år til for å få verket ferdig.” Ferdigstilling i 2060 var også det perspektivet St.meld. 22 (1999-2000) la til grunn som eit realistisk slutt punkt ved ei vidareføring av utgjevingsarbeidet i same takt.

4. Prosjektet Norsk Ordbok 2014

I Stortingsmelding 22 (1999-2000) sette regjeringa ved Kulturdepartementet opp som målsetjing for Norsk Ordbok at arbeidet med verket skulle vera fullført til grunnlovsjubileet i 2014. I år 2000 blei det laga ein forprosjektrapport som kartla korleis det ville vera mogleg å nå denne målsetjinga med utgangspunkt i dei ressursane som låg føre i organisasjonen. I 2001 vedtok Stortinget å slutta seg til målet om at arbeidet med ordboksverket skulle sluttførast til grunnlovs-jubileet. Dette året laga Universitetet i Oslo (UiO) ved rektor Kaare Norum, og Kulturdepartementet ved statsråd Ellen Horn, ei avtale om fordeling av ansvaret og utgiftene som knytte seg til ferdigstillinga av ordboksverket. Meir spesifikt kom det til semje om at departementet skulle dekkja lønsutgiftene til arbeidet med å fullføra ordboka i 12 band og til fastsett tid, medan UiO skulle dekkja utgiftene til drift, samt syta for lokale.

Norsk Ordbok blei med dette organisert som eit sjølvstendig tidsavgrensa prosjekt med Institutt for nordistikk og litteraturvitskap (seinare Institutt for lingvistiske og nordiske studium) som eigar. Det blei bestemt at prosjektet skulle ha eit eige styre, og at det skulle leiast av ein prosjektdirektør med både fagleg og administrativt hovudansvar. Prosjektorganisasjonen Norsk Ordbok 2014 kom i gang frå 1. juni 2002, med Kristin Bakken som prosjektdirektør.

I perioden frå 2002 og fram til 2008 var prosjektorganisasjonen under utbygging, og frå og med 2008 har prosjektet vore i full drift. I første del av prosjektperioden blei det lagt mykje arbeid ned i å utvikla nye dataverktøy til å bearbeida dei store mengdene materiale som på 1990-talet hadde blitt digitalisert gjennom Dokumentasjonsprosjektet. Overgangen til ei digital plattform gjorde det også mogleg å målstyra produksjonen, og dette gjorde at utgjevingstakten kunne aukast. I 2005, bare tre år etter at redaksjonen hadde levert frå seg band 4, kom band 5 (*harm-jåttut*).

I 2011 kom det seinaste bandet av ordboka til nå (band 9, *ramost – skodda*), og med det er 3/4 av utgjevingsarbeidet fullført. Prosjektet har så langt levert i tråd med den oppsette og bindande produksjonsplanen. Staben omfattar nå (febr. 2011) 29 redaktørar, og tre av desse, Oddrun Grønvik, Lars S. Vikør og Dagfinn Worren, er hovudredaktørar. I tillegg til hovudredaksjonen i Oslo har prosjektet ei mindre redaksjonsgruppe i Trondheim. Desse har arbeidsplass ved Noregs Teknisk-Naturvitskaplege Universitet, NTNU. Vidare har

prosjektet ein administrativ stab på tre heiltidstilsette medarbeidarar, i tillegg til prosjekt-direktøren.

5. Meir om ordboka

5.1 Innhaldet i Norsk Ordbok

Norsk Ordbok har eit oppdrag og eit innhald som er svært komplekst. Ordboka dokumenterer bruken av ord i nynorske tekstar frå 1850 og fram til i dag. I tillegg dokumenterer ordboka det norske folkemålet, med blick attende til 1600-talet. Korleis ser tilhøvet mellom det deskriptive, preskriptive og normative ut i artikkelmaterialet vårt? Ordboksartiklane gjev normalt ikkje utfyllande fleksjonsopplysningar til oppslagsordet i toppdelen av artikkelen. I eit eige felt blir det gjort greie for dialektal fonologisk og morfologisk variasjon som går ut over det som er sjølvgejevne eller føreseielege former. Dette med sjølvgejevne former inneber at me i utgangspunktet ikkje fører opp målføredrag som er systematiske i dialektane, slik som lenisering $p, t, k > b, d, g$ i Agder-fylka og Rogaland, eller regelrett palatal uttale av l, n og til dels d og t etter kort vokal. Formvariasjon som skal gjerast greie for, er det som ikkje er heilt føreseieleg, t.d. bruk av /dd/ eller /dl/ for ll, som i *fjedd*, *fjødd* og *fjedl* for *fjell*.

I eksempeldelen av artiklane blir alle bruksdøme frå dialektkjelder i ordboka normerte etter 1938-normalen, slik også redaksjonelle døme blir. Sitat frå skriftlege kjelder blir sjølvsagt gjevne att i uendra form. Artiklane skal dekkja faktisk språkbruk, slik han kjem til uttrykk gjennom materialet og på ein repre-sentativ måte. Dermed blir resultatet at det nynorske ordtilfanget blir dekt i svært stor breidd.

5.2 Kven er mottakaren?

Noreg er eit land med sterk og levande dialektinteresse. Dette kjem til uttrykk gjennom at det over heile landet finst lokalt organiserte innsamlingar av dialektmateriale, gjennom utgjeving av lokale ord-samlingar og gjennom sterk oppslutnad om dialektspalter i lokal-aviser, for å nemna noko. Det er mange uløna eldsjeler som arbeider med innsamling og kartlegging av lokale dialektar, og dei leverer verdfullt materiale til alle som forskar i dialektologiske emne. Erfaringa Norsk Ordbok 2014 har med formidling til ålmenta er at interessa for folkemålet er stor og levande, også blant dei yngre

mottakarane. Denne sterke og levande interessa for dialektane blei også understreka av Sigmund Skard (1932) i planen han sette opp for arbeidet med ordboka (jf kap. 3.1), og denne var utgangspunktet for at så mykje av innsamlingsarbeidet frå 1930-talet kunne organiserast som dugnadsprosjekt.

Norsk Ordbok 2014 arbeider på oppdrag frå Kulturdepartementet og det norske Stortinget. Dei løyver frå år til år midlar til arbeidet, og dei gjev uttrykk for at dei ønskjer denne dokumentasjonen av det norske folkemålet og det nynorske skriftspråket formidla attende til til ålmenta på ein breiast mogleg måte. Norsk Ordbok blir fortløpande gitt ut i prenta versjon. Fordi prosjektet er finansiert av offentlege midlar og med vesentlege bidrag frå ålmenta, ønskjer me å formidla ordboka attende til så mange som mogleg. Difor planlegg me i tillegg ein digital, nettilgjengeleg versjon av Norsk Ordbok, ved sida av den prenta. Så langt har me gjort kjeldene til Norsk Ordbok tilgjengelege på nettet (www.no2014.uio.no), men ein nettpresentasjon av sjølve ordboksartiklane er også under planlegging.

5.3 Den vitskaplege tilnærminga

Norsk Ordbok er, som nemnt på s. 51, ei vitskapleg dokumentasjonsordbok. Dette stiller strenge krav til kvalitetssikring av grunnlagsmaterialet, og det stiller krav til etterprøvarheit. Alt kjeldematerialet som blir brukt i ordartiklane (både skriftspråklege kjelder og talemålskjelder) skal vera kvalitetssikra og vurdert etter vitskaplege kriterium. I tillegg har me gjort store delar av kjeldegrunnlaget vårt elektronisk tilgjengeleg, slik at ordboksbrukarane skal ha høve til på ein enkel måte å “sjå oss i korta”. På den måten får brukarane av ordboka moglegheit til å vurdere fortolkinga redaktørane har gjort av grunnlagsmaterialet.

Artiklane omfattar kartlegging av eldre kjelder, vurdering av ordetymologi, analyse av dialektal variasjon, semantisk analyse osv. Arbeidsforma i Norsk Ordbok 2014 inneber at redaktørane er generalistar og arbeider med alle delar av ordartiklane innanfor dei alfabetbolkane dei har ansvar for. Dette krev at heile redaktørstaben må vera grundig skolert både i tekstarbeid og tekstkritikk, dialektologi og diakron språkvitskap, og ikkje minst i semantisk analyse. Redaksjonen er samansett av forskarar med litt ulike spesialfelt, og både semantikarar, grammatikarar, dialektologar, edisjonsfilologar og etymologar er med i redaksjonen.

5.4 Norsk Ordbok på fullelektronisk plattform

Dei tre første banda av Norsk Ordbok er i all hovudsak handarbeid. Materialet som ligg under artiklane er, i tillegg til grunnmanuskriptet, ikkje minst store mengder ordsetlar. Desse blei sorterte og systematiserte på ordbokredaktørens skrivebord, og manuskriptet blei skriva for hand eller etter kvart inn i eit ordi-nært tekstbehandlingsprogram. Denne arbeidsforma kravde at redaktørane hadde skaffa fram fullstendig oversyn over alle deler av kjeldetilfanget, over ei stor mengd avstytingar og redigeringskonvensjonar osv. Det seier seg sjølv at arbeidet måtte bli svært tidkrevjande.

Med den nye prosjektorganisasjonen kom det på plass ei digital plattform og ein struktur med eit sett av relasjonelle databasar der ulike delar av materialet er kopla saman og systematisert i ein elektronisk indeks. Denne måten å organisera materialet på gjer hovudmengda av materialet digitalt tilgjengeleg for redaktørane (og for ålmenta). Redigeringa skjer inn i ein fullelektronisk og skreddarsydd redigeringsapplikasjon som kommuniserer med den elektroniske indeksen og alle deldatabasane. Applikasjonen omfattar felt med spesifikke avgrensingar, og det inneheld dei mest brukte avstytingane og konvensjonane i lister og rullemenyar redaktørane kan velja frå. Dessutan inneheld redigeringsapplikasjonen m.a. systematiske hierarki over heimfestingar der programmet kan utføra automatiske genereringar.

Hovudgrunnen til at dette er mogleg, er den massive digitaliseringa av materiale som gjekk føre seg i 1990-åra gjennom Dokumentasjonsprosjektet (Dokpro). Dette prosjektet utførte storskala-digitalisering av kulturhistoriske og språklege samlingsmateriale ved dei norske universiteta. Føremålet med Dokpro var å gjera kulturelt informasjon tilgjengeleg både for forskarsamfunnet, for forvaltninga og for ålmenta. Dette skulle skje i ei form som kunne gjera det mogleg å henta inn og nytta informasjon frå fleire ulike kjelder og register samstundes.

Som ein del av dette arbeidet blei heile Norsk Ordboks setelsamling digitalisert med faksimile og oppslagsord, med ordklassemerking og med uttømmande kjeldeopplysningar. Grunnen til at det blei gjort på nett denne måten, er at setelmaterialet til Norsk Ordbok er svært heterogent. Materialet er samla inn over svært mange tiår (arbeidet strekte seg over ein tidsperiode på meir enn 60 år på det tidspunktet då Dokpro starta digitaliseringa). For ein svært stor del er

setlane handskrivne, noko som legg klåre avgrensingar på korleis det kan digitaliserast. Også grunnmanuskriptet til Norsk Ordbok er digitalisert, saman med fleire av dei andre kjeldene som ligg til grunn for ordboka.

I den moderne prosjektorganisasjonen ligg brorparten av grunnlagsmateriale som nemnt ovanfor systematisert og elektronisk kopla opp mot redigeringsprogrammet vårt i ein kjede av relasjonelle databasar. I ein eigen indeks, som me har gitt namnet *Metaordboka*, er materialet frå dei ulike datakjeldene sortert under normerte oppslagsord.

I redigeringsapplikasjonen, der ordboksartiklane blir utarbeidde, har kvar redaktør sin eigen signatur. Samtlege ferdige elektroniske artiklar er merkte med namnet til redaktøren som har skrive artikkelen. Redaktørane redigerer ordboksartiklane rett inn i sjølve ordboksdatabasen, og programfunksjonen gjer det mogleg å generera opp einskildartiklar eller større alfabetbolkar direkte i trykk-sats, gjennom ein eigen utskriftsfunksjon.

5.5 Inn i ordbokslaboratoriet

For å forklåra nærare korleis ordutvalet og artikkelproduksjonen går føre seg, må me ta ein tur inn i sjølve ordbokslaboratoriet. Til grunn for utvalet av ordartiklar ligg den elektroniske indeksen (*Metaordboka*), som materialet frå databasane er kopla opp mot (jf kap. 5.4). I denne indeksen er det om lag 600 000 normerte oppslag. Ikkje meir enn halvparten av desse kan få plass i den prenta utgåva av Norsk Ordbok, så utvalskriteria må vera strenge.

Når ein redaktør går inn i redigeringsprogrammet og genererer opp artiklar i "sin" bolke, vil programmet automatisk gjera eit utval av artiklar redaktøren får tilråding om ikkje å redigera. Likevel er det redaktøren som har ansvar for å gjera den endelege vurderinga av dei einskilte orda i bolken, og han eller ho kan sjølvsagt overstyra programfunksjonen på dette punktet. Dei forekomstane frå den elektroniske *Metaordboka* som blir utelukka i første utvalsrunde, er litterære hapax (einskildforekomstar av samansetningar og avleiingar), reine ordboksord som aldri har fått gjennomslag i språkbruken og einebelegg av dialektord som er oppførde med manglande eller ufullstendige opplysningar.

Ikkje bare utvalet, men også storleiken på artiklane blir elektronisk styrt. Ein logaritmefunksjon gjer ei utrekning av artikkel-lengd ut frå talet på registrerte forekomstar av eit ord i *Metaordboka*,

slik at redaktøren får ei tilrådd artikkel-lengd når han eller ho genererer opp sjøve ordartikkelen. Denne utrekninga baserer seg på forholdstal, og på dei absolutte grensene som er sette av talet på attståande ordboksband og talet på sider me har tilgjengeleg i produksjons-perioden. Redaktøren står fritt til å bryta den tilrådde artikkellengda, men dersom ordartikkelen blir på fleire liner enn det tilrådinga seier, må denne overproduksjonen takast inn att ein annan stad i alfabetbolken eller i bandet.

Ofte vil redaktøren kunna spare inn att det som blir brukt av ekstra plass på grunnordsartiklar når han eller ho startar redigeringa av fullstendig gjennom-siktige samansetningar som høyrer til det aktuelle grunnordet. Slike saman-setningar kan leggjast inn som døme i føreleddsartiklane i ordboka. Eit døme på ein føreledds-artikkel er artikkelen *krise-*. Denne omfattar eit sett fullstendig analyserbare samansetningar (som *krise-psykologi*, *krise-dempande* og *krise-situasjon*). Eit anna døme er føreleddsartikkelen *makt-*, som omfattar saman-setningar som *makt-demonstrasjon*, *makt-misbruk* og *makt-monopol*. Desse samansetningane, som er førde opp i føreleddsartikkelen, får då ikkje eigne ord-artiklar i tillegg.

Norsk Ordbok omfattar ikkje proprium, og fordi det er ei allmennordbok, er ordboka restriktiv når det gjeld ord som bare høyrer heime i fagspesifikke spesialistordordforråd. Her er grenselandet mellom fagspesifikk terminologi og allmenn bruk ikkje alltid like klår. Redaktørane må vurdere frå førekomst til førekomst, og diakront ser me at ord kan flytta seg frå det spesialiserte og over i meir allmenn bruk. Dette har skjedd med eit ord som *tsunami* m., som etter kvart er så vanleg i bruk at ordet etter kvart er blitt ein rik metaforbase. Det kjem til uttrykk i bruksdøme frå grunnlagsmaterialet, slik som “[d]inest kom dissens-tsunamien under Borten, før det tilsynelatande roa seg med to dissensar i Brattelis fyrste regjering” (Søberg 2009: 45) og “Er ’Yngrebylgja’ ein tsunami eller ein brottsjø?” (Uniform 2009). Det første dømet er henta frå Nynorsk-korpuset, medan det andre er registrert på ein ordsetel i det elektroniske setel-arkivet. Slike belegg dokumenterer at dette ordet har flytt seg over frå eit spesialistordforråd og over i allmennspråket.

Når me vel ut lemma, er me dessutan varsame med å ta med slangord. Grunnen til dette er at dei ofte viser seg å ha kort levetid, og i mange tilfelle er dei knytte til svært små sosiale grupper. Ord som skal ha ein plass i Norsk Ordbok må vera meir bestandige og ha ei anna type utbreiing enn det mange av desse slangorda viser seg å

ha. Av slangprega ord og utviklingar me likevel dokumenterer, er slike som slår sterkt og tydeleg inn i materialet vårt over tid, og som t.d. viser interessant grammatisk produktivitet, slik som med substantiva *kanon* og *krise*. Det første eksisterer i ordboka med ein eigen artikkel III *kanon* adj., med døme som “å drikka seg *kanon*”, “å få det heilt *kanon*”. Det andre er registrert i adjektivisk bruk som t.d. “ganske *krise*”.

Heller ikkje eksotika får utan vidare plass i Norsk Ordbok. Likevel er det slik her som i fleire av dei andre nemnde kategoriane at kva som fell inn i denne gruppa, kan endra seg over tid. Då band 4 av Norsk Ordbok blei redigert, fekk ikkje substantivet *hijab* m. plass i lemmautvalet. Dette har heilt klårt samanheng med at det på dette tidspunktet ikkje var noko materialgrunnlag i det nynorske kjeldetilfanget som tilsa at ordet var i utbreidd bruk i norsk. Dersom dette bandet hadde blitt redigert i dag, er det svært sannsynleg at *hijab* hadde fått ein ordartikkel, fordi me ser av kjeldematerialet vårt at ordet er i ferd med å bli godt dokumentert i nyare nynorsk tekstproduksjon.

5.6 Hovudkjeldene til Norsk Ordbok

5.6.1 Målførekjeldene

Svært mykje av målførematerialet som er tilgjengeleg for redigeringa av Norsk Ordbok, ligg i det elektroniske setelarkivet. Dette elektroniske arkivet omfattar dei gamle handskrivne og maskinskrivne ordbokssetlane i digitalisert form, og i tillegg inneheld databasen nye elektroniske setlar som er lagde inn i tida etter 2002. Dette materialet er i hovudsak godt kvalitetssikra, det omfattar stadig nye forekomstar, og denne deldatabasen inneheldt ved utgangen av 2009 i underkant av 3,5 mill. setlar. Denne delen av materialet aukar med om lag 15 000 setlar for kvart år.

Ei anna svært viktig kjelde til målføreopplysningar er målføresynopsien. Dette er eit systematisk oversyn over målførevariasjon (fonologisk, morfologisk og noko syntaktisk variasjon) som er samla inn herad for herad frå heile landet. Innsamlinga og systematiseringa av materialet i målføresynopsien er baserte på strukturen og eksempelorda i Storms ordliste, og materialet er samla inn i perioden 1950-1970.

Målføredelen av materialet som ligg til grunn for ordartiklane i Norsk Ordbok omfattar også ei større mengd lokale ordsamlingar

som kompletterer det innsamla materialet frå setelarkivet og synopsisen. I samråd med utgjevarane av slike samlingar forsøker me så langt me har rammer til det å tilgjengeleggjera desse elektronisk gjennom Ordbokshotellet. Dette virtuelle “hotellet” utgjer ein eigen deldatabase kopla opp mot Metaordboka.

5.6.2 Skriftspråklege kjelder

Norsk Ordboks setelarkiv omfattar i tillegg til målføredata også innsamla ord og brukseksempel frå nynorsk litteratur. I arbeidet med artiklane bruker redaktørane dessutan setelmaterialet frå den nynorske delen av Det norske litterære ordboks-verk. Dette siste delarkivet er dessverre ikkje elektronisk tilgjengeleg.

Ei stor og stadig veksande hovudkjelde til dokumentasjon av skriftleg nynorsk er Norsk Ordboks nynorske tekstkorpus (Nynorsk-korpuset). Dette er eit monitorkorpus som ved utgangen av 2009 omfatta over 41 mill. ord, og denne store tekstsamlinga er med på å gje eit meir komplett bilete av tekstproduksjonen på nynorsk. Korpuset inneheld tekst frå alle typar skriftspråklege sjangrar, og det omfattar tekster frå den tidlege nynorsken på 1860- og -70-talet og heilt fram til i dag. 75 % av materialet i korpuset er frå tida etter 1975.

Nynorsk-korpuset er viktig for redigeringa av Norsk Ordbok av fleire grunnar. Det gjev innsyn i frekvente kollokasjonar frå andre typar språk enn det setelsamlingane dekkjer. Funksjonsord som er høgfrekvente i allmennspråket (preposisjonar, konjunksjonar osv.) er ofte ikkje så breitt representerte i inn-samla folkemålsmateriale som innhaldsord (substantiv, adjektiv, verb) er. Her vil eit representativt tekstkorpus vera til stor hjelp for redaktørane.

Det store omfanget av ordbelegg i korpuset vil også bidra til å gjera ordartiklane endå meir stringente. Tekstmengdene gjer det mogleg å få eit endå betre oversyn av t.d. kva for kollokasjonar som er høgfrekvente. Sidan korpuset inneheld så mykje nyare tekstproduksjon på nynorsk, vil det også bidra med både ord og ordtydingar som ikkje er like godt dekte i det eldre materialet.

Eit døme frå band 6 kan illustrera korleis det innsamla målførematerialet og Nynorsk-korpuset kompletterer kvarandre og gjev oss eit endå betre bilete av nynorsken og folkemålet: Homografane I **krım** m. og II **krım** n. Artikkelen I **krım** m. (figur 1) inneheld tydingsbolken 3a) 'kriminallitteratur'. I tillegg er det denne definisjonen som ligg til grunn i førsteleddet i samansetningar som

krim-dronning og *krim-litteratur*. Både grunnordet I *krim* m. og samansetningane er hovudsakleg dokumenterte i Nynorsk-korpuset og det nyare kjeldematerialet.

I **krim** m [krim; avst for *kriminal-* og *kriminalitet*] **1** *kriminalitet*: *tabloidavisene skriv helst om krim, sport og kjendisar*. **2** *kvard.*, i bf, *avdeling i politiet som arbeider med kriminalitet*: *ho arbeider på krimmen* (jfr TrytiSlang 35 og 38). **3 a** *kriminallitteratur*: *ho las romanar, lyrikk, fagbøker og også krim* (Firda 2000). **b** *roman el forteljing skriven innanfor genren kriminal-litteratur*: *ein krim i den hardkokte stilen* (Strilen 1985); og i sms som *påske-krim*. **c** *kriminalforteljing som er dramatisert for radio el fjernsyn, ofte som føljetong*: *radioteateret sender krim kvar laurdag*.

Figur 1: Artikkelen I *krim* m.

Motsett er det med artikkelen II **krim** n (figur 2 neste side). Han hentar hovudsakleg stoff frå tradisjonsdelen av materialet, og vesentlege deler av beleggmengda skriv seg frå setelarkivet og dei eldre kjeldene (jf også dei mange oppføringane av eldre belegg i hakeparentesen i artikkelen). Tydingsnummer 2 i artikkelen har definisjonsteksten 'forkjøling, krimsykje (1)', og denne tydinga finn me òg att som førsteleddet i samansetningar som *krim-full* ('sjuk av forkjøling') og *krim-farang* (der første del av definisjonen er 'farang 1, epidemi av forkjøling').

Kva typar språkendringar og samfunnsendringar vil verka inn på utval og redigeringsprinsipp i eit verk som blir til over så lang tid, og korleis skal ei ordbok som er produsert over ein tidsperiode på meir enn 60 år både ta omsyn til diakron utvikling og endringar i materialtilfanget, samstundes som ho tek omsyn til samanheng og konsistens? Artikkane i ordboka vil alltid til ein viss grad vera prega av tida dei er skrivne i, både når det gjeld utval (jf det nemnde *hijab* m. ovanfor) og innhald. Dersom ordartikkelen *neger* m. var blitt skriven 50 år attende i tid, ville han truleg sett noko annleis ut enn det han gjer i band 8 av Norsk Ordbok, som kom ut i 2009. I denne ordartikkelen er det lagt vesentleg vekt på det nedsetjande i bruken av ordet, men dét kjem ikkje til uttrykk i dei eldre delene av materialet.

II **krim** (l) n [*kri:m*; Fyresdal1698 og L 41 *kriim*, F 124, Lom1743 *kriim*, Va1743, Tinn1743 *krjm*, P *kriim*, Snm-1762, W og Ws *kriim*, Seljord1786, VSO, H, NoOrds-1810-12 34, VTel1821 48 *kreem*, C, FayeD1840 u *snue*, BrgKøster, A; målf òg *kreim* (Einsland, SAudnedal, Eiken, Aurland); målf òg genus m (Hof i Sol, Tinn, Forsand, MøRø, Trl); f (Osen, Grong); jfr fær *krim* 'snue', jfr òg isl *augnakrim* 'augebetennelse'] **1 a** slim i nasen (serl ved forkjøling); *snue* (F; P; Ws; C; FayeD-1840; A; Hof i Sol, Fron, Rog, Brg, Stryn, Hareid, Frøya, Meldal, Snåsa, NRana): *det fylgjer med krim når ein er forkjøla* (Forsand) / *ta krimet or nasen på deg* (Karm). **b** slim i luftvegane (Sodal, Stange, NGbr, Va, Ådal, Helleland, Vanylven, Astafjord; R.-Kj. VGT IV, 84): *ha krim i bringa* / *krim er det ein hostar opp når ein er forkjøla* (ØSlidre) // i samb **krim** og **kov** slim og hoste (Tv. BP 64). **c** råke i munnen; spytt (Klinga). **2** forkjøling, krimsykje (1) (Fyresdal1698; L; W; Seljord1786; VSO; H; VTel1821; Dovre, Heidal, NFron, Gausdal, NLand, Hemsedal, Tel, Frøland, Fjære, Set, SAudnedal, Eiken, Ryf, Brg, Breim, Vanylven, Surnadal, Stadsbygd, Oppdal, Grong; DølenOrdf): *så er det forkjølelsa da, eller krimen* (ÅrbMeldal 1968, 42) / *nasen renn og halsen er sår når ein har krim* (Stadsbygd). **3 a** katarr el betennelse i luftvegane (A²; NoSold 269): *fyr hosten og krimen (katarrhen) gjev ein ? varm mjølk* (Hand.VS 52) / *eit av borni døydde av hardt krim (eller pleurit)* (Be.VR III, 269); òg i sms som *lunge-, nase-, øyre-krim*. **b** strupehoste (Lauvd IV, 85).

Figur 2: Artikkelen II **krim** m.

Fordi me nå produserer ordboka på ei fullelektronisk plattform, blir alle artiklane lagra i ein elektronisk database. Det inneber at ein i framtidige revi-sjonar og i framtidig bruk av artikkelmaterialet i andre kontekstar vil ha høve til å arbeida med eller sortera ut artiklar innanfor t.d. semantisk avgrensa område. Dette er ei stor endring frå

tidlegare tiders leksikografi, der papirformatet gjer at ein må leggja til grunn éi (oftast alfabetisk ordna) sorteringsrekkefølgd.

6. Meir om arbeidsforma i den moderne prosjektorganisasjonen

I 2009 rådde prosjektet Norsk Ordbok 2014 over 27 ordboksredaktørar. Tre av desse er hovudredaktørar med kvart sitt særlege faglege ansvarsområde i redaksjonen (jf pkt. 4). I prosjektorganisasjonen er alle redaktørane generalistar, og det inneber at dei redigerer heile artikkelinnhaldet innanfor alfabetbolkane dei har ansvaret for. Artikkelarbeidet er meritterande forskingsproduksjon for den einskilde redaktøren.

For prosjektorganisasjonen er det absolutte føremoner med å organisera det faglege arbeidet på denne måten. For det første vil redaksjonen bli mindre sårbar mot utskiftingar i staben dersom alle redaktørane er kompetente generalistar. For det andre blir det mindre dobbeltarbeid – som det fort kunne blitt om éin redaktør hadde ansvar for målføredelen av artikkelen, ein annan stod for den semantiske analysen og ein tredje hadde ansvar for etymologidelen. Dette ville ført til at minst to av redaktørane, og kanskje alle tre, måtte arbeida seg gjennom det same grunnlagsmaterialet, men på leit etter litt ulik informasjon. Eit tredje hovudargument mot spesialistredigering er at ord ofte dannar semantiske klynger. Dersom redaksjonen var organisert på den måten at nokre redaktørar bare arbeidde med funksjonsord, medan andre var verbspesialistar, og andre att arbeidde med substantiv og adjektiv, ville me fort mista samanhengane mellom orda i desse semantiske klyngene, og ikkje minst dei til dels glidande og faglege interessante og utfordrande overgangane mellom ordklassekategoriane.

Eit eksempel frå band 6 kan tena til å illustrera dette poenget. I *kri*-bolken er det ei semantisk klynge av ord med ulik ordklasse-tilhøyrslé, men med heilt klåre samanhengar seg imellom. I denne klynga finst det både funksjonsord og innhaldsord, og eit utval er presentert nedanfor:

I <i>kring</i> m.	tyding 1. 'krins, ring'
II <i>kring</i> adj.	tyding 1. 'ledug, bøyeleg'
IV <i>kring</i> prep.	tyding 1. 'rundt om, om'
<i>kringa</i> v.	tyding 1. 'runda, gå i ring rundt'

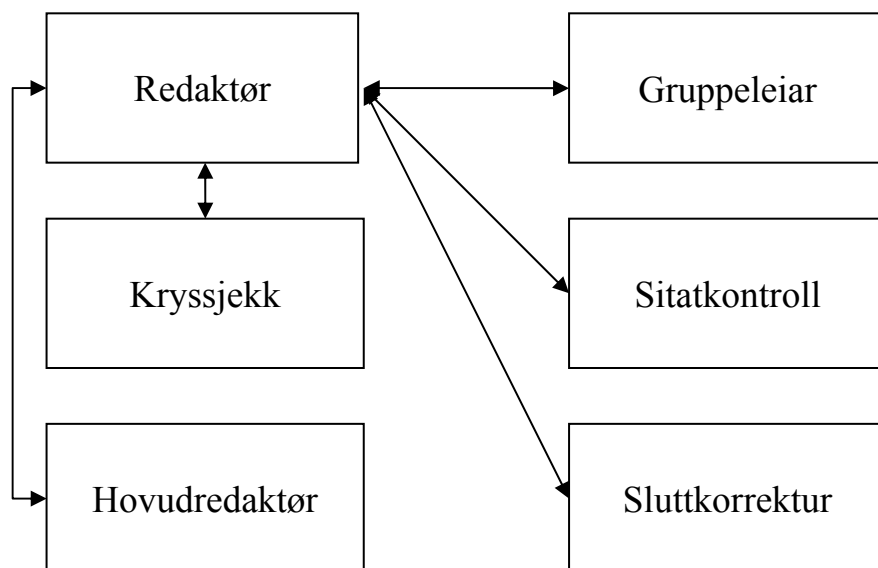
<i>kringla</i> v.	tyding 1. 'leggja i ring, kveila saman'
<i>kringle</i> f	tyding 1. 'ring, rund skive eller sirkel'
<i>krins</i> m.	tyding 1. 'ring, sirkel'

I tillegg til desse finst det fleire andre (m.a. *kring* adv., *kringe* m., *krings* m., *kringel* m., *kringgå* v. osv.), som også gjeld objekt som er runde eller rundvorne, som dannar ein sirkel eller som skildrar ei rørsle i ring, i sirklar om noko, eller som omsluttar osv. Dette store materialet med semantisk nærskylde ord frå mange ordklassar viser føremonene med at heile komplekset blir handsama under eitt, og av ein og same redaktøren.

For at me skal komma i mål med Norsk Ordbok i 12 band til grunnlovs-jubileet i 2014 er det ein føresetnad at me har oversikt over alt materialet og har ein plan for korleis det skal få plass innanfor det avgrensa prenteformatet. For å kunna vera sikre på å både få med dei siste bokstavane i alfabetet, samstundes som me ikkje sprengjer grensa på 12 band (kvart med 800 sider), må ordartiklane dimensjonerast, slik at det er ei klår avgrensing av artikkellengd. Dette inneber at me kan måla progresjonen i arbeidet fortløpande, og dermed vita nøy-aktig kor mykje arbeid som står att i kvar bandproduksjon. I praksis ser me òg at det å ha avgrensingar i formatet ofte vil kunna gje strammare artiklar. Det er slett ikkje utenkeleg at stringensen i ordartiklane til og med kan bli endå høgare av det systematiske formatet redigeringsprogrammet representerer, og av den avgrensinga i linetal som er sett for kvar av artiklane.

Redaksjonen er organisert i redaksjonsgrupper med tre gruppe-medlemmar og éin gruppeleiar, og gruppeleiarane står for første runden med kollegalesing av manuskriptet redaktørane i gruppa produserer. På vegen fram mot den endelege og prenteklare versjonen av ordartiklane passerer manuskripta gjennom ei heil rekkje kvalitetssikringsinstansar (jf fig. 3 på neste side). Alle desse kvalitetskontrollane skal sikra at manuskriptet er mest mogleg heilskapleg og gjennom-arbeidd når me sender det til prenting. Ei eiga kryssjekkgruppe sjekkar at alle dei formelle krava til manuskriptbolken er oppfylte – at obligatoriske elektro-niske koplingspunkt mellom artiklar er lagde inn, at alle relevante eldre kjelder er med i hakeparentesdelen av artiklane, og at alle tilvisingar er korrekte, for å nemna noko. Sitatkontrollen syter for at alle litteraturtilvisingar og sitat er korrekte, og hovudredaktøren les alt materialet i ei siste fagleg kvalitetssikring av innhaldet. Mellom desse instansane er

manuskriptet til oppretting hos redaktøren, før det så endelig kan legges til sluttkorrektur.

Figur 3: Kvalitetssikringa av manusarbeidet. Manuskriptet går fram og tilbake mellom redaktøren og kvalitetssikringsinstansane.

7. Avrundande kommentarar

Innhaldet i det daglege arbeidet i prosjektorganisasjonen Norsk Ordbok 2014 er produktet av eit nært samarbeid mellom IT-utviklarar og leksikografar. Ordboka blir produsert som ein elektronisk database, og hovudmengda av grunnlagsmaterialet er digitalisert. Den digitale redigeringsplattforma syner for at arbeidet kan gjerast meir effektivt enn tidlegare, m.a. i form av at ulike typar avstytingar, kjeldetilvisingar, heimfestingar og andre typar faste entitetar må veljast frå lister. Alle redaktørane redigerer inn i ein og same databasen, og kan fortløpande laga elektroniske koplingspunkt mellom samtlege artiklar (og artikkeldelar) i denne basen. Redigeringsverktøyet, saman med ein detaljert redigeringsmanual (*redigeringshandboka*), sikrar utvalet av lemma, sikrar at rekkefølga av opplysningar i artiklane er standardisert, sikrar at same type opplysningar blir presenterte likt frå artikkel til artikkel, sikrar at tilvisingar frå ein artikkel til ein annan ikkje kan vera tomme og

sikrar at samansetningar ikkje kjem på prent både som del av rekkjer i føreleddsartiklar og samsundes i egne ordartiklar, for å nemna nokre viktige punkt.

Ein meir langsiktig vinst av å redigera ordboka som ein full-elektronisk database er at dette gjer det mykje enklare å vidareutvikla og raffinera det endelege produktet, og å laga nye leksikografiske produkt med utgangspunkt i det ferdige arbeidet.

Litteratur

- Bø, Reidar. 1989. Arbeidet med Norsk Ordbok. I Almenningen, Olaf & Oddrun Grønvik (red.). 1989. *Ord og mål. Festskrift til Magne Rommetveit*, 80–94.
- Norsk Ordbok. Ordbok over det norske folkemålet og det nynorske skriftspråket*, bd. 1–8. Oslo: Det Norske Samlaget
- Ross, Hans. 1895. *Norsk Ordbog. Tillæg til "Norsk Ordbog" af Ivar Aasen*. Kristiania: Cammermeyer.
- Schjøtt, Steinar. 1914. *Norsk ordbok med ordtyding paa norsk-dansk*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Skard, Matias. 1954. *Nynorsk ordbok for rettskriving og litteraturlesnad*. 5. utgåve. Oslo: Aschehoug
- Skard, Sigmund. 1932. *Norsk Ordbok. Historie – plan – arbeidsskipnad*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- St.meld. 22 (1999-2000). *Kjelder til kunnskap og oppleving*. Om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet. Tilråding frå Kulturdepartementet 17. desember 1999.
- St.meld. 35 (2007-2008). *Mål og meining*. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk. Tilråding frå Kultur- og kyrkjedepartementet 27. juni 2008.
- Søberg, Morten. 2009. *Senatet som aldri vart*. Essay frå Stortinget. Oslo: Det Norske Samlaget
- Torp, Alf. 1919. *Nynorsk etymologisk ordbok*. Oslo.
- Torp, Arne & Lars S. Vikør. 1993. *Hovuddrag i norsk språkhistorie*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Vidsteen, Chr. 1900. *Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland*. Bergen.
- Aasen, Ivar. 1873. *Norsk Ordbog. Med dansk Forklaring*. Christiania.